

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Transformatie Hamerkwartier Amsterdam

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

10 augustus 2021 / projectnummer: 3396

1 Advies over het MER in het kort

De gemeente Amsterdam wil het Hamerkwartier in Amsterdam-Noord transformeren van bedrijventerrein naar een gebied waar wonen en werken samengaan. Het gebied krijgt een hoge dichtheid van woningen en voorzieningen. Ter voorbereiding op de benodigde besluiten hierover is een milieueffectrapport¹ (MER) opgesteld. De gemeente Amsterdam heeft de Commissie gevraagd te adviseren over de juistheid en de volledigheid van het MER, waarin ook de sociale effecten een prominente plek hebben.

Wat blijkt uit het MER?

Het MER is opgedeeld in drie delen, die achtereenvolgens ingaan op:

- Het projectnota-alternatief (inclusief programma en uitgangspunten).
- Een analyse van verschillende varianten voor de nader te maken keuzes en fasering op gebiedsniveau, en de effecten van het eerste ruimtelijke plan 'Exclusiva'.
- Het opstellen van spelregels, randvoorwaarden en een aanzet voor een monitoringsplan.

Uit het MER blijkt dat er ambities zijn op het gebied van stedelijkheid, ruimtelijke kwaliteit, bereikbaarheid, sociaal, leefbaarheid en duurzaamheid. De effecten van de gebieds-transformatie op de omgeving zijn in het MER onderzocht. Het blijkt dat met name het weg-verkeerslawaaï toeneemt en dat de verkeersafwikkeling slechter wordt. Ook zijn positieve effecten te verwachten, bijvoorbeeld omdat het industrielawaai zal afnemen. Het aanleggen van meer groen in het gebied resulteert in een gezondere omgeving. Verder zijn er verbeteringen te verwachten op het gebied van duurzaamheid en sociale inclusiviteit.

Wat is het advies van de Commissie?

Het MER heeft veel verschillende aspecten uitgebreid onderzocht. De ambities zijn duidelijk en het MER is goed navolgbaar. Desondanks signaleert de Commissie bij de toetsing van het MER een tekortkoming. De Commissie adviseert om de volgende informatie in een aanvulling op het MER op te nemen, en dan pas een besluit te nemen over de gebiedstransformatie van Hamerkwartier:

- **Onderzoek de parkeerdruk in het studiegebied**, geef inzicht in de gevolgen hiervan op de omgeving en betrek en beschrijf hierbij de bereikbaarheid van het gebied.

Zij acht deze informatie essentieel voor het volwaardig meewegen van het milieubelang bij de besluitvorming over de gebiedstransformatie.

In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar oordeel toe en geeft ze aandachtspunten voor het vervolgtraject. Ze gaat verder niet in op de aspecten die in haar ogen voldoende aan bod komen in het MER.

¹ Milieueffectrapport (MER) Hamerkwartier Amsterdam. Antea Group, 22-04-2021.

Figuur 1 Rood omcirkeld het Hamerkwartier, gelegen ten noorden van 't IJ (Bron: Bing Maps).

Aanleiding MER

De ontwikkeling van het Hamerkwartier valt in het Besluit milieueffectrapportage onder het begrip 'stedelijk ontwikkelingsproject'. Het doel is om een bestaand industrieterrein te transformeren naar een hoogstedelijk gebied waar wonen en werken samengaan. Vanwege de zorgvuldigheid en transparantie heeft de gemeente ervoor gekozen om direct een project-MER op te stellen.

Rol van de Commissie voor de milieueffectrapportage

De Commissie is bij wet ingesteld, onafhankelijk en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van deskundigen. De Commissie schrijft geen milieu-effectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag - in dit geval de gemeenteraad van Amsterdam - besluit over het eerste ruimtelijke besluit waarbij het MER ter inzage wordt gelegd. Dat kan een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte of een omgevingsvergunning zijn.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken, die bij het advies zijn gebruikt, zijn te vinden door nummer 3396 op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Toelichting op het advies

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe en geeft zij voor het aspect parkeren een advies voor de op te stellen aanvulling. Naar het oordeel van de Commissie is het uitvoeren ervan essentieel om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming door de gemeenteraad van Amsterdam. In de tekst wordt ook een aantal aanbevelingen gedaan. Deze zijn bedoeld om de kwaliteit van de besluitvorming, nu en in de toekomst, te verbeteren.

2.1 Verkeer, mobiliteit en parkeren

De transformatie van het gebied leidt tot extra en andere verkeersstromen en tot een toename van het openbaar vervoer gebruik. De komst van meer woningen zal leiden tot een verandering van de parkeerdruk in het gebied. De Commissie heeft in een eerder advies² gevraagd om de parkeerdruk in het MER te onderzoeken. Dit ontbreekt echter in het MER.

De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER en voorafgaand aan de besluitvorming de parkeerdruk in het studiegebied te onderzoeken. Geef inzicht in de gevolgen hiervan op de omgeving, zowel in de eindfase als in de transitiefase, en beschrijf mitigerende maatregelen. Betrek en beschrijf hierbij de bereikbaarheid van het hele gebied, het huidige en zekere vervoersaanbod en de aanwezige infrastructuur.

Daarnaast heeft de Commissie een aantal aandachtspunten op het gebied van verkeer en mobiliteit:

- Beschrijf hoe in de transitiefase invulling wordt gegeven aan de gewenste mobiliteitsmix, de gewenste eindsituatie en hoe deze bereikt kan worden.
- Ga in het MER in hoe de mobiliteitshub kan bijdragen aan de mobiliteitstransitie in de omliggende wijken, zoals in de Vogelbuurt. Ga daarnaast in het MER in op de keuze van een optimale ligging van de mobiliteitshub ten opzichte van de te ontwikkelen wijk.

2.2 Geluid

De informatie in het MER en haar bijlagen is compleet en correct. De onderzoeken zijn duidelijk opgezet en uitgevoerd. De Commissie geeft graag een aantal aandachtspunten mee die de volledigheid van het rapport ten goede komen:

- Het bedrijf Albemarle Catalysts zorgt voor geluidsoverlast in het gebied. In het MER zijn maatregelen geopperd om dit te voorkomen. Vanwege het huidige industrielawaai (bij variant 'gebiedsgerichte spelregels') is het van belang te zoeken naar alle mogelijkheden om bron- en overdrachtsmaatregelen te treffen om het industrielawaai te verminderen.
- De Commissie beveelt aan om bij de te maken keuzes over vormen van geluidvermindering ook naar combinaties van maatregelen te kijken.
- In het MER wordt Schiphol genoemd. Er wordt evenwel niet ingegaan op eventuele geluidsniveaus door vliegtuigen, ook al liggen deze onder grenswaarden. Informatie over gemiddelden, equivalenten en piekgeluidsbelastingen draagt bij aan de

² Op 17-06-2019 adviseerde de Commissie eerder over het project, zie: <https://commissiemer.nl/adviezen/3396>.

volledigheid van het MER. Denk hierbij aan de effecten van vliegtuiggeluid in cumulatie met andere geluidsbronnen.

- Beoordeel voor scheepvaartgeluid ook laagfrequent geluid. Dit kan van belang zijn voor de noodzaak van gevelisolatie van woningen.

2.3 Sociale effecten

Het komt in Nederland nog niet zo vaak voor dat sociale effecten worden beoordeeld in milieueffectrapporten. In die zin is het nog een leerproces. Voor de gemeente Amsterdam zijn sociale effecten belangrijk. De Commissie besteedt daarom relatief veel aandacht aan het thema, zodat Amsterdam en andere partijen in de toekomst gebruik kunnen maken van de beschouwingen en aandachtspunten uit dit advies.

Amsterdam heeft ambities voor een ongedeelde en sociale wijk. Ongedeeld betekent dat de omliggende bestaande buurten als IJplein, Vogelbuurt en Vogeldorp meeprofiteren van de ontwikkeling van het Hamerkwartier. Voorkom dan wel dat er harde scheidslijnen ontstaan tussen het Hamerkwartier en de omliggende buurten op het gebied van leefomgeving (ruimte en functies) en bewoners (denk aan verbinding in plaats van segregatie). Sociaal heeft betrekking op het realiseren van een diversiteit van bewoners, woningen en het stimuleren van ontmoetingen, waarbij ook sociaal kwetsbare groepen kunnen meedoen. Het MER werkt deze ambitie helder uit volgens de 'schijf van vijf' voor een ongedeelde wijk: wonen, openbare ruimte, voorzieningen, sociaal en economie.

De Commissie beveelt aan om nadrukkelijker in te gaan op de wijze waarop de omliggende buurten al dan niet kunnen meeprofiteren op sociaaleconomisch gebied. Geef aan wat eventuele risico's zijn en welke maatregelen getroffen kunnen worden.

Aanscherpen huidige situatie

In het MER zijn de sociale effecten in de huidige situatie voldoende in beeld gebracht met diverse feiten en cijfers. Een volwaardige sociaaleconomische basisscan³ kan een completer beeld geven van de huidige sociaaleconomische status van het gebied en van de beleving en perceptie van bewoners en gebruikers in en om het Hamerkwartier⁴. Nu geeft het MER niet weer wat het Hamerkwartier betekent voor de werkgelegenheid van de omliggende wijken. Daarmee zijn de effecten en maatregelen voor het behoud of de versterking van de werkgelegenheid voor omliggende wijken onduidelijk.

Risico's onderbelicht

In het MER komen met name de kansen voor sociale aspecten aan bod. De risico's voor bewoners en ondernemers in het gebied en omliggende wijken blijven onderbelicht. Uit de participatie blijkt dat betaalbaarheid, behoud van identiteit en vergelijkbare bedrijfsruimtes als risico worden ervaren⁵. Over de impact op de bestaande gemeenschappen in omliggende wijken is geen informatie te vinden in de stukken. Omdat de Vogelbuurt en het Vogeldorp historisch gezien een belangrijke relatie hebben met het Hamerkwartier is dit in deze transitie en gebiedsontwikkeling in het bijzonder van belang.

³ Zie de handreiking sociale effecten van de Commissie m.e.r.: <https://www.commissiemer.nl/documenten/00000487.pdf>.

⁴ De vragenlijsten waarover wordt gesproken (p. 113 van de concept-investeringsnota) bieden hiervoor mogelijk informatie.

⁵ Zie hoofdstuk 11 van de concept-investeringsnota.

Heldere voorzieningenstrategie, maar sportvoorzieningen aandachtspunt

In de plannen voor het Hamerkwartier is veel aandacht voor voorzieningen. Zowel over het aantal voorzieningen als de locaties is uitvoerig en planmatig nagedacht. En er zijn randvoorwaarden en uitgangspunten vastgelegd als onderdeel van de gefaseerde gebiedsontwikkeling. Daarmee wordt rekening gehouden met behoeften van zowel bestaande bewoners als nieuwe bewoners.

Ondanks deze goede basis ziet de Commissie op het gebied van sportvoorzieningen nog een aandachtspunt. Het bestaande aanbod van sportvoorzieningen wordt vanuit de bestaande wijken als onvoldoende beoordeeld. Hoewel er diverse locaties zijn gereserveerd voor sport ligt de grote sportvoorziening, het urban sports park, op de Hamerkop op redelijke afstand van de huidige wijken. Deze locatie ligt in het oostelijk deel van het plangebied dat mogelijk pas later wordt gerealiseerd. Bovendien is dit ook het gebied waar de nieuwe oeververbinding mogelijk ingepast wordt. Daarmee bestaat een risico dat het gebrek aan sportvoorzieningen blijft bestaan of zelfs verergert. Het uitblijven van voldoende of tijdig gerealiseerde voorzieningen kan effect hebben op de sociale cohesie en gezondheid van bestaande en nieuwe bewoners in het Hamerkwartier en de omgeving.

Doelgroep gezinnen

Voor het Hamerkwartier wordt ingezet op een mix van woonmilieus en een sociale mix. Opvallend is het accent op kleine woningen voor alleenstaanden en het beperkte aanbod van sociale huurwoningen voor gezinnen. Voor grote gezinnen is slechts 3% van het programma gereserveerd, terwijl in de omliggende wijken – in lijn met het Amsterdams gemiddelde – ongeveer 15% van de huishoudens bestaat uit gezinnen met kinderen. Dit is een aandachtspunt omdat het de behoefte aan meer grote sociale huurwoningen en de beoogde doorstroming vanuit de omliggende wijken kan beperken⁶.

Participatie: zorg voor een goede afspiegeling van bevolking

Zowel het MER als de (concept-)investeringsnota besteden aandacht aan participatie. Duidelijk is dat diverse ondernemers en bewoners in het Hamerkwartier geraadpleegd zijn. Met het oog op de ambitie 'ongedeelde wijk' adviseert de Commissie om ook zorg te besteden aan participatie door de omliggende wijken. Breng de samenstelling, gemeenschappen en kwetsbare groepen in het plangebied en de omliggende wijken in beeld. Zoek aansluiting bij bestaande verenigingen en vertegenwoordigers in het gebied⁷. Gebruik deze informatie om de participatie nu en in de toekomst meer representatief te maken.

2.4 Monitoring en evaluatie

Hoofdstuk 11 van het MER gaat over monitoring en evaluatie. Een monitoringsplan moet duidelijk maken hoe gemonitord wordt en vervolgens bijgestuurd kan worden. De Commissie beveelt aan om hierin bijzondere aandacht te geven aan de fasering, de (juiste) mix van woningen, werklocaties en het voorzieningenaanbod. Monitor ook de sociale veiligheid, de parkeerdruk en bereikbaarheid in omliggende wijken. De plannen bieden hiervoor al een goede basis.

⁶ Zie ook doel 6 en 7 van de samenwerking tussen gemeente en corporaties voor IJplein/Vogelbuurt/Hamerkwartier: https://www.amsterdam.nl/publish/pages/938976/2006_samenwerking_ijpleinvogelbuurt_hamerkwartier_access_wrt.pdf.

⁷ Bijvoorbeeld via: www.bewonersplatformvogelbuurtijplein.nl.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. Jos Cuijpers

Pieter Feij MSc

Hans van Leeuwen BSc

ir. Ruud Westerhof

Wouter Berendsen MSc (secretaris)

ir. Harry Webers (voorzitter)

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld.

Opstellen of wijziging van bestemmingsplan.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit D 11.2, "De aanleg, wijziging of uitbreiding van een stedelijk ontwikkelingsproject met inbegrip van de bouw van winkelcentra of parkeerterreinen."

Bevoegd gezag besluit

Gemeenteraad van Amsterdam.

Initiatiefnemer besluit

Gemeente Amsterdam.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

Het bevoegd gezag heeft de Commissie niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen en adviezen bij haar advies te betrekken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3396](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

